

Liedon kaupungin hyvinvointikertomus

2021

Sisällys

1 VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2017-2020 (2021)	3
2 INDIKAATTORIEN JA MUUN TIEDON OSOITTAMA HYVINVOINTI	5
2.1 Talous ja elinvoima	5
2.2 Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet	5
2.3 Nuoret ja nuoret aikuiset	6
2.4 Työikäiset	7
2.5 Ikäihmiset	7
2.6 Kaikki ikäryhmät	7
3 PAINOPISTEIDEN, TAVOITTEIDEN JA TOIMENPITEIDEN ARVIOINTI	8
3.1 Terveellisten elintapojen edistäminen	8
3.2 Turvallisuuden sekä osallisuuden tukeminen ja vahvistaminen	10
3.3 Arjessa pärjäämisen vahvistaminen	11
4 JOHTOPÄÄTÖKSET JA TOIMENPIDE-EHDOTUKSET	12

1 VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2017-2020 (2021)

Terveystieteiden tutkimuskeskuksen (1326/2010) mukaan kunnan on seurattava asukkaittensa terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin sekä kunnan palveluissa toteutettuja toimenpiteitä, joilla vastataan kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin. Kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava valtuustolle vuosittain, minkä lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmisteltava laajempi hyvinvointikertomus.

Kuntalain (10.4.2015/410 1 ja 37) kunnan tehtävänä on edistää kuntalaisten hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla. Kunnassa on oltava kuntastrategia, jossa valtuusto ottaa kantaa mm. kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseen.

Liedon kunnanvaltuusto on hyväksynyt Liedon kunnan laajan hyvinvointikertomuksen valtuustokaudelle 2017–2020 kokouksessaan 17.12.2017. Sen toteutumista on seurattu vuosittain. Kertomukseen valitut painopisteet toimivat osana talousarviota ja toimialojen käyttösuunnitelmaa. Näitä arvioidaan talousarvion toteutumisen yhteydessä. Lisäksi toimialoilla on ollut omia erillisiä kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen suunnattua toiminnallisia tavoitteita.

Valtuustokaudella 2017–2020 (2021) on indikaattorimuutoksien perusteella pääteltävissä: Kunnan väestömuutos, talous, elinvoimaisuus, työllisyys, ja työvoiman saatavuus ovat kehittyneet myönteisesti.

Lasten ja nuorten kasvuolojen ja hyvinvoinnin parantamiseksi on laadittu valtuustokaudelle 2021–2025 lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma. Koko Härkätien yhteistointialueen väestön mielenterveys- ja päihdesuunnitelma valmistui myös vuonna 2021. Samoin Liedon kunnan Terveysliikuntasuunnitelma on hyväksytty vuosille 2021–2025.

Kaikissa ikäryhmissä terveellisten elintapojen vahvistamiseksi on edelleen jatkettava sekä päihde- ja liikunta- että ravitsemusneuvontaa, -ohjausta ja kehittämistyötä ylipai-

noisuuden vähentämiseksi, päihteiden käytön ehkäisemiseksi ja mielenterveyden/itse-tunnon vahvistamiseksi. Omatoimisuuden ja mahdollisuuksien tarjoamisen lisäksi tarvetta on yksilölliseen räätälöintiin ja motivoivaan ryhmätoimintaan terveellisten elämäntapojen omaksumiseksi. Digiosaamisen vahvistamiseen nähdään olevan tarvetta entistä enemmän. Keskusteluavun saaminen ja nopea hoitoon pääsy sekä hoidon aloittaminen ovat nousseet voimakkaasti esiin viime vuosina mielenterveyden häiriöiden kasvaessa.

Mielekkään ja turvallisen arjen tukeminen, viihtyisä ja turvallinen asuinympäristö ovat edelleen ajankohtaisia tavoitteita seuraavalle valtuustokaudelle. Tähän liittyvät monipuoliset asumisvaihtoehdot, lähiliikuntapaikat, ympäristön esteettömyys, pyöräilyn ja jalankulun edistäminen, liikenneturvallisuus ja rikosten ehkäiseminen. Kuntalaisten osallisuutta mittaava äänestysaktiivisuus on laskenut ja kuntalaisten osallisuuden ja mukaan ottaminen on haasteena uudella valtuustokaudella.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen siirtyessä vuoden 2023 alusta hyvinvointialueen vastuulle on ensisijaista varmistaa hyvinvointialueen ja kunnan palvelujen yhdyspinnat ja yhteistyö toimiviksi. Kunnan vastuulle jää edelleen kuntalaisten terveyden edistäminen, vaikka sote-palvelut siirtyvät hyvinvointialueelle. Satsaaminen terveyden edistämiseen, tulee huomioida tärkeänä painopisteenä kunnan jokaisella sektorilla. Tähän liittyen Liedon kaupunkiin tullaan laatimaan erillinen hyvinvoinnin- ja terveyden edistämisen suunnitelma.

2 INDIKAATTORIEN JA MUUN TIEDON OSOITTAMA HYVINVOINTI

2.1 Talous ja elinvoima

- Liedon kunnan verotulot ovat kasvaneet ajanjaksolla, mutta ovat edelleen hieman alle Varsinais-Suomen keskiarvon ja merkittävästi alle valtakunnallisen tason.
- Liedossa on huomattavasti muuta Varsinais-Suomea ja valtakunnan tasoa vähemmän vieraskielisiä asukkaita.
- Lapsiperheiden määrä on ollut lasku suunnassa, mutta siitä huolimatta lapsiperheitä on suhteellisesti enemmän kuin Varsinais-Suomessa.
- Kuntaan vastaanotettujen pakolaisten määrä on ollut noususuunnassa, mutta määrät ovat edelleen muuta Varsinais-Suomea ja valtakunnan tasoa pienemmät.
- Työttömien osuus työvoimasta on Liedossa hyvällä tasolla ja lähes puolta parempi kuin Suomessa keskimäärin. Pitkäaikaistyöttömien määrä on lisääntynyt.

2.2 Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet

Kouluterveyskyselyn tulosten perusteella huomiota tulisi kiinnittää seuraaviin asioihin lasten hyvinvoinnin edistämiseksi:

- neuvolakäyntien vähäisyys (0-7 v)
- lasten mielenterveysongelmien lisääntyminen (ahdistus, pelkotilat jne.)
- lastensuojelun asiakasmäärän kasvu
- aamiaisen ja kouluruoan väliin jättäminen lähiopetuksen aikana n. 25-27 % 8-9 lk + lukio
- nuuskan käytön lisääntyminen
- nukutaan alle 8 h (8-9 lk 45 %)
- 8-9 lk:ssta vain 50 % pitää opiskelusta

- 8–9 lk on vaikeuksia oppimistaidoissa 45 %:lla, koronan vaikutus / etäopetus näkyy
- 8–9 lk:lla häiritsevä seksuaalinen ahdistelu on lisääntynyt (33 %)
- kouluterveydenhoidon palvelut eivät ole saavuttaneet 8-9 lk:sia riittävästi (voi näkyä myös pandemian aika)
- some-kiusaaminen kasvanut ja raaistunut
- ilkeiden lisääntyminen näkyy eri puolilla kuntaa (rikotaan/tärvellään yhteistä omaisuutta)

Myönteistä kehitystä on sen sijaan:

- Harrastamisen Suomen malli ja muut vastaavat hankkeet ovat lisänneet liikkumista 8–9 lk:lla
- Tupakointi on vähentynyt sekä 8–9 lk jo pidemmän aikaa
- Humalajuominen on myös vähentynyt
- ”Perinteinen” koulukiusaaminen on vähentynyt viime vuosina 8-9 lk:lla
- Monitoimijaisesti valmistellut hyvinvointia edistävät toimenpideohjelmat ovat toteuttamisvaiheessa.

2.3 Nuoret ja nuoret aikuiset

Indikaattorien perusteella huomiota tulisi kiinnittää nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi:

- lukiolaisten ylipaino
- lukiolaiset liikkuvat vähemmän
- nuuskan käytön lisääntyminen
- nuorten mielenterveysongelmien lisääntyminen (ahdistus, pelkotilat jne.)
- nukutaan alle 8 h (lukio 49 %)

Myönteistä kehitystä on:

- Humalajuominen on myös vähentynyt
- Tupakointi on vähentynyt
- Lukiolaiset pitävät opiskelusta (70 %)
- Monitoimijaisesti valmistellut hyvinvointia edistävät toimenpideohjelmat ovat toteuttamisvaiheessa.

2.4 Työikäiset

- Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneiden 25–64-vuotiaiden osuus väestöstä on voimakkaasti kasvanut, mutta sama trendi on havaittavissa niin Varsinais-Suomessa kuin valtakunnallisestikin.
- Työkyvyttömyyseläkettä saavien osuus kuntalaisista on pysynyt vakiona ja määrä on hieman alempi kuin muualla Suomessa.
- Perusterveydenhuollon lääkärikäynnit ovat tarkastelujaksolla lisääntyneet niin 15–49 kuin 50–64-vuotiailla, mutta määrät ovat edelleen muuta Varsinais-Suomea ja valtakunnan tasoa alhaisemmat.

2.5 Ikäihmiset

- Liedon kunnassa täyttä kansaneläkettä saaneiden yli 65-vuotiaiden määrä on valtakunnallista tasoa puolta pienempi
- Kotona asuvien yli 75-vuotta täyttäneiden osuus on Liedossa lisääntynyt ja on Varsinais-Suomen ja valtakunnan tasoa korkeampi. Tilanne kertoo sekä vanhusväestön kuntoisuudesta sekä kotiin vietävien palveluiden toimivuudesta.
- Kotihoidon piirissä olevien lietolaisten määrä on Liedossa Varsinais-Suomea valtakunnan tasoa jonkun verran suurempi.

2.6 Kaikki ikäryhmät

- Lietolaisten äänestysaktiivisuus on laskusuunnassa, kuten on trendi valtakunnallisestikin, mutta äänestysaktiivisuus on siitä huolimatta muuta Varsinais-Suomea ja valtakunnan tasoa korkeammalla.
- Rikollisuus yleisesti on Liedossa valtakunnan tasoa alhaisempaa, mutta liikennerikosten määrässä on havaittavissa kasvua.
- Alkoholijuomien myynti asukasta kohti on pysynyt vakiona, mutta on lähes puolet pienempää verrattuna muun Varsinais-Suomen ja valtakunnan tasoon. Tilannetta saattaa selittää kunnan lapsiperhevaltaisuus?
- Päihtyneiden säilöönnotot ovat Liedossa erittäin harvinaisia verrattuna valtakunnan tasoon.

- Perusterveydenhuollon lääkärikäynnin koko kunnan asukkaiden osalta ovat nousu suunnassa, mutta edelleen alle muun Varsinais-Suomen ja valtakunnan tason

3 PAINOPISTEIDEN, TAVOITTEIDEN JA TOIMENPITEIDEN ARVIOINTI

Edellisen valtuustokauden 2017–2020 (2021) painopisteet:

- Terveellisten elintapojen edistäminen (liikunnan lisääminen, terveellinen ravitsemus ja päihteettömyys/ehkäisevä päihdetyö)
- Turvallisuuden sekä osallisuuden tukeminen ja vahvistaminen
- Arjessa pärjäämisen vahvistaminen

Näiden painopisteiden toimenpiteet esitettiin vuosittain kunnan talousarviossa ja niiden toteutumista on seurattu tilinpäätöksen yhteydessä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen nähdään kunnan kaikkien toimialojen tehtävänä ja työtä johtaa kunnan johtoryhmä.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vaikuttavuutta seurattiin valtuustokaudella seuraavien indikaattorien kehittymisellä kunnassa:

3.1 Terveellisten elintapojen edistäminen

- Sairastavuusindeksi (Sotkanet tai ikävakioitu / Kela), mikä on kehittynyt myönteisesti ollen 86,1 (koko maa 100).
- Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet (18–24-vuotiaat, 25–64-vuotiaat), mikä on kehittynyt huolestuttavaan suuntaan ol- len työikäisten osalla 27,7 promillea. Ikäryhmästä 18–24-vuotiaat tietoa ei ole saatavilla. Tietoa on kuitenkin ahdistuneisuushäiriön yleistymisestä ja työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisestä.

- Ei yhtään läheistä ystävää (kouluterveyskysely, 8-9 luokan oppilaista/lukion oppilaista) osuus on kasvanut molemmissa ryhmissä ollen 8,4% ja 4,8% vuoden 2021 kouluterveyskyselyssä.
- Tupakoi päivittäin (kouluterveyskysely 8-9 luokan oppilaista/lukion oppilaista) osuus on laskenut ollen 3,7 % ja 0,7% vuoden 2021 kouluterveyskyselyssä. Tupakoinnin sijaan nuuskan käyttö on lisääntynyt lukiolaisten keskuudessa.
- Harrastaa liikuntaa liian vähän viikossa (kouluterveyskysely 8-9 luokan oppilaista/lukion oppilaista) osuus on kasvanut 8. ja 9. luokan oppilailta ollen 25,2 % ja lukiolaisten osuus on vähentynyt hieman ollen 21,1 % kouluterveyskyselyssä 2021.
- Ylipainoa (kouluterveyskysely % 8-9 luokan oppilaista/lukion oppilailta) on laskenut 8. ja 9. luokkalaisilla ollen 16,5 %, mutta lukiolaisten osalta kasvanut ollen 19,1 % kouluterveyskyselyssä 2021.
- Liikuntapaikkojen määrä on kasvanut vuosittain.
- Pyöräteiden/kevyenliikenteen väylien määrä kilometreinä: vuoden 2021 lopussa kevyenliikenteen väyliä on 101 km, joista 88 km valaistua.
- Erityisliikunnan tapahtumia on järjestetty vakiomäärä vuosittain, mutta koronapandemia on osin keskeyttänyt liikuntaryhmien toiminnan.
- Lieto-opiston kurssit ikäihmisille (yli 64-vuotiaat) määrä on vakiintunut, mutta pandemia on keskeyttänyt ryhmätoiminnan.
- Ruskan kävijämäärä väheni pandemian takia, mutta tarvetta on väestön ikääntyessä.

3.2 Turvallisuuden sekä osallisuuden tukeminen ja vahvistaminen

Turvallisuus:

- Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset ovat lievästi nousseet ollen 2,5 promillea väestöstä.
- Poliisin tietoon tulleet omaisuusrikokset ovat nousseet huomattavasti ollen 26,9 promillea väestöstä.
- Poliisin tietoon tulleet liikenneturvallisuuden vaarantamiset ja liikenne-rikkomukset ovat laskussa, kun taas huumausainerikokset ja päihteiden alaisena tehdyt rikokset ovat kasvussa.
- Perheväkivaltaraportti tilastotietoa ei ole saatavilla.
- Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä on pysynyt ennallaan ollen 0,3 % vastaanikäisistä 0 - 17 -vuotiaista, mutta 18 - 24 -vuotiaiden sijoitus kodin ulkopuolelle on noussut ollen 0,8% vastaavan ikäisistä, mikä johtuu lakimuutoksesta lastensuojelun jälkihuollon jatkuessa 24 ikävuoteen asti aikaisemman 21 ikävuoden sijaan.

Osallisuus:

- Vanhus- ja vammaisneuvoston, nuorisovaltuuston, omaispaneelin ja seuraparlamentin toiminta: nuorisovaltuusto kokoontuu 7-8 kertaa vuodessa, seuraparlamentti 1-2 kertaa vuodessa.
- Avustukset yhdistyksille ja järjestöille: Sivistystoimen avustukset ovat pysyneet melko samansuuruisina ja samoin avustusten saajien määrä.
- Äänestysaktiivisuus on kunnallisvaaleissa laskenut kuntavaaleissa 2021 ollen 58,3 %.

3.3 Arjessa pärjäämisen vahvistaminen

Asuminen

- Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat on lievästi noussut ollen 22,5 % kaikista lapsiperheasuntokunnista.
- 75-vuotta täyttäneiden yhden hengen asuntokunnat (% vastaavan ikäisestä asuntokunnista) on kasvanut ollen 38,6 % vastaavan ikäisestä asuntokunnista.

Koulutustaso

- Yhteisvalinnan ulkopuolelle jääneet 21.9. tieto kunnan oma tietotuotanto.
- Koulutustasomittari on Liedossa korkea ollen 410,8 (Indikaattori ilmaisee väestön koulutustason, joka on mitattu laskemalla perusasteen jälkeen suoritettun korkeimman koulutuksen keskimääräinen pituus henkeä kohti).

Väestön koulutustasoa osoittava mittain kuvaa väestöryhmän koulutustasoa koulutuspi-tuudella. Esimerkiksi koulutustasoluku 246 osoittaa, että teoreettinen koulutusaika henkeä kohti on 2,5 vuotta peruskoulun suorittamisen jälkeen. Väestön koulutustasoa mitattaessa perusjoukkona käytetään tavallisesti 20 vuotta täyttäneitä väestöä. Näin siksi, että alle 20-vuotiaat ovat pääsääntöisesti vielä koulussa eivätkä näin ollen ole ehtineet suorittaa tutkintoa.

- Toisen asteen koulutuksen keskeyttäneet on laskenut ollen 6,4 %
- Osaamistodistukset käyttöön (Opinnollistaminen) / alihankinta

Työllisyys

- Työvoima: työllisten osuus on laskenut hieman ollen 46,8 % väestöstä.
- Pitkäaikaistyöttömien määrä yli vuoden työttömänä olleet on laskenut vuoteen 2020 asti.
- Toimeentulotukea saaneet 25–64-vuotiaat (% vastaavanikäisestä väes-töstä) on vähäinen ja vakiintunut yhteen prosenttiin.

Väestön kehitys

- Asukasmäärä kasvoi vuonna 2021 0,67% (+138 henkilöä) ollen vuoden lopussa 20 299.
- Muuttoliike kunnasta ja kuntaan muuttaneiden määrä on laskenut.
- Syntyneiden määrä ja kuolleisuus: syntyneiden enemmitys on kasvanut vuodesta 2019 vuoteen 2020 uudelleen notkahdettua huomattavasti vuodesta 2019.
- Vieraskielisten lukumäärä on kasvanut ollen 36,2 promillea väestöstä
- Väestön ikärakenne; yli 65-vuotiaat, yli 75-vuotiaat ja 0-14-vuotiaat, huoltosuhte kasvaa ikääntyneiden osuuden kasvaessa ja alle 14-vuotiaiden suhteellisen osuuden laskiessa.

4 JOHTOPÄÄTÖKSET JA TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

Koronapandemian vaikutus näkyy terveydentilan sekä yhteisöllisyyden heikentymisenä ja yksinäisyyden lisääntymisenä. Erityisesti tarve toivon antaminen tulevaisuuteen korostuu nuorten ja nuorten aikuisten kohdalla.

Valtuustokaudella 2021–2025 on varmistettava toimivat työmallit ja toimintatavat kunnan ja Varsinais-Suomen hyvinvointialueen välille. Kunnassa on hyväksytty vuosille 2021–2025 Liedon kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, Härkätien yhteistoiminta-alueen mielenterveys- ja päihdesuunnitelma ja Liedon kunnan terveysliikuntasuunnitelma, joiden toteuttamista ja vaikuttavuutta seurataan vuosittain. Lisäksi valmistelussa ovat lastensuojelun järjestämissuunnitelma, kotouttamissuunnitelma, liikenneturvasuunnitelma, esteettömyyssuunnitelma ja pyöräilyn ja jalankulun edistämishjelma.

Uusia toimenpiteitä tarvitaan some-maailmassa maalittaminen ehkäisemiseen, digitaaliseen tiedonvälityksen oikeellisuuteen, saavutettavuuteen, some-käyttäytymiseen, osaamiseen ja haitalliseen digi/peliaikaan.

Terveysliikunnan lisäksi ravinnon ja unen tarpeen merkitys tulee huomioida hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä.

Kuntalaisten osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien lisäämiseksi on esitetty kokemusasiantuntijuuden hyödyntämistä sekä asiakasraatien kokoamista. Päätösten ennakkoarviointikäytäntö on jo hyväksytty kunnanhallituksessa vuonna 2020. Hyväksi toiminnaksi on koettu vanhempainoimikunnat, järjestöparlamentit, vanhus- ja vammaisneuvosto sekä omaisraadit. Nuorisovaltuusto on otettava vahvemmin mukaan palvelujen kehittämiseen. Kunnan henkilöstön vaihtuvuus ja saatavuuden vaikeus vaatii toimenpiteitä jatkuvuuden saamiseksi kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden hoitoon. Tässä tulisi arvostaa ennalta ehkäisevää työtä ja resursoida niihin; harrastusmahdollisuudet, ryhmätoiminnot sekä kouluttaa asiantuntijoita omasta henkilökunnasta.